

afwezen, vastgehouden) en onder die vrijgelatenen waren talrijke oud-*PKI*'ers.

Van wat die vrijgelatenen nadien van de Commissie en van de Australische overheid aan taken kregen, hebben wij geen volledig overzicht. De minder ontwikkelden gingen in de buurt van Brisbane werken in suikerfabrieken of traden toe tot het grondpersoneel op de vliegvelden die door de Militaire Luchtvaart van het Knil werden gebruikt, of gingen arbeid verrichten in munitiefabrieken en militaire depots, of werden zeeman – van de meer ontwikkelden vonden velen emplooi bij de organen van de Commissie, bijvoorbeeld bij de *Nigis*, en op de hoofdkwartieren van de Nederlandse strijdkrachten waar een groot tekort was aan secretariaatspersoneel. Voorzover zij bij dat alles met Nederlanders en Indische Nederlanders in contact kwamen, constateerden zij dat in de houding van de meesten dezer nog maar weinig te merken was van het in de 7 december-toespraak toegezegd verdwijnen van alle discriminatie. 'Zij werden', aldus later dr. Honig,

'getroffen door de onwaarachtigheid in de verklaringen van de Nederlanders over de gelijkheid van allen in het uitgegeven propagandamateriaal . . . en de werkelijkheid: discriminatie die bij de schepen en bij de andere werkzaamheden bestond. Het is niet te ontkennen dat hierin een tegenstrijdigheid lag.'

Die tegenstrijdigheid kwam de actie van Sardjono ten goede: hij breidde zijn aanhang uit. Daarbij liet hij veiligheidshalve zijn nieuwe *PKI* niet als zodanig naar buiten optreden (zij bestond uit cellen van vier leden die niet wisten wie er verder nog lid waren en die uitsluitend via een vaste contactman hun voorlichting en instructies ontvingen), maar hij richtte een soort Indonesisch Volksfront op: de *Sarikat Indonesia Baroe*, het Verbond van het Nieuwe Indonesië, oftewel de *Sibar*, en deze *Sibar* waartoe vele honderden Indonesiërs toetraden, vormde in alle daarvoor in aanmerking komende Australische steden clandestiene Comité's voor Indonesië's onafhankelijkheid. *PKI*'ers, overtuigd-Islamieten en aanhangers van andere richtingen werkten hierin samen – dat deden evenwel niet de 'onverzoenlijken' in Mackay, aan wie, naar wij aannemen, de drie-en-twintig weigeraars uit Cowra en Liverpool waren toegevoegd. Het schijnt dat in Mackay (daar was inmiddels een *batik*-bedrijfje opgericht) de gedachtengangen overheersten van Tan Malaka, die na de communistische opstand op Java en West-Sumatra (respectievelijk eind

¹ Getuige P. Honig, *Enq.*, dl. III c, p. 783.